

ELŐFIZETESI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELNIK HETENKENT EGYSZER:
pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági körgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Íde küldendők a kéziratok
előfizetsi díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. — Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótalajános: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VALLALAT.

Hová állítsuk a Bocskay-szobrát?

A Bocskay szoborbizottság az elmúlt héten ülést tartott. Az ülésen élénk vita és beható eszmecsere folyt azon kérdéskörül: howa állítsa a város a szabadsághős szobrát. Ez alkalommal szóba került a Szabadság-szobor áthelyezése is. Legelőször a Szabadság-szobor áthelyezéséről óhajunk szólni, azután rostára vesszük a Bocskay-szobor elhelyezését célzó indítványokat.

Sokszor elgondolkoztam a nagy költséggel emelt Szabadság-szobron. Mennyi gáncs, mennyi megszólás nyílt rá erre ezt az alkotást. Eszemágában sincs azt állítani, hogy ez a szobor remekmű és magam is vallom, hogy abban — jól megnézve — nincs erő, nincs fenség. Azt azonban már igazán csodálom, hogy ezt csak akkor vették észre, mikor a lepel lehullott a szoborról, sőt még akkor sem, mert dicséret szöveget zengedeztünk koszorúkall borított talapzatánál a Mester előtt, elölemben mikor készült a munka és az öntésre készen állott, akkor táviró, telefon, exprez tudósítás a kiküldött szoborbizottság hozsánáját hozta hozzánk.

A kiküldött szoborbizottság ugyanis megtekintette a Tóth András Szabadság-szobrát. Tapasztalatáról beszámolt és ha jól emlékszem valamelyes javításra utasította a szobor alkotóját. Rossz nyelvek akkor úgy beszéltek, hogy az eredeti alkotás jobb volt a javítottnál, mert a tulerős mellvérték nem voltak rajta az alakon. Vagyis a bizottság nem javított a dolgon, hanem rontott, a Mester azonban nem ellenkezett és meggyőződésének ellenére, parancsára oly kebeldussá formálta a szabadság istennőjét, mintha csak a nemzet táplálásának szükségességét akarta volna dokumentálni. Az általakitott szobor öntőbe került, a leleplezés ünnepségei közepett alig hangzott el élesebb kritika, a Mestert számosan üdvözlökték. Aztán elmúlt néhány hónap. A szoborbizottság tagjai akkoriban egyenkint feltéve a műértő szemüvegét, jobban és jobban megnézték a szobor jobról-balról és lassanként ők maguk odairányították a közvéleményt, hogy ez kimondta, hogy a szobor elhibázott alkotás és egyáltalában nem válik díszünkre, dicsőséggünkre.

És mikor, akár az igazmondás akár a szuggerálás ezt a véleményt terjeszteni kezdte, ott-ott hangok hallatszottak, hogy a Szabadság-szobrot el kell távolítani az emlékkertből valamelyes kevésbé látogatott helyre a műértők szeme elől.

Miután pedig ősi szokásunk, hogy nagy hirtelenséggel kimondott véleményünk lobogó lángja éppen oly gyorsan kialszik, lemondunk az áthelyezés eszméjéről. Most azonban, hogy a Bocskay-szobor elhelyezésének kérdését bírálgtunk, újra feltámadt az a nézet, hogy a Szabadság-szobor deleatur az Emlékkertből.

Egyes szobrok áthelyezésére nagy és tiszteltreméltó okok kézzelvezethetnek egy várost. Ilyen okokat azonban e jelen esetben nem látunk fennforogni. Nem szól ezen áthelyezés mellett semmi, mert a Szabadság-szobor kivételével megbízott bizottság annak idején nagyon is erősködött a mostani hely mellett és a város közönsége helybenhagyta a bizottság határozatát. Az eső és viharverte, déli napsütött haldokló oroszliant élszállították a temetőbe, hogy tovább hullassa könnyeit a névtelen szabadsághősök porai felett és helyébe tették a szabadság vaskos asszonyát... Ép oly hiba volt a debreczeniek szemében a kedves, kegyeletes és már megszokott haldokló oroszliant kislejezni, mint amily hiba volna a Szabadság-szobrot mostani helyéről eltávolítani.

Csoválkozva hallok, hogy a Bocskay-szobor bizottság a Szabadság-szobrot az Árpád-téren (vulgó Csicsogó-akara) elhelyezni. A gondolat éppen oly szerencsétlen, mint célszerűtlen. Egy drága művet miért helyezzünk a város legrendább helyére, ahol nem érvényesül az a kevés szépséges is, ami van. Egy dísztelen téren, az Árpád-téri koresma előtt valami fönsgésen fog kinézni ez a drága pénzén vett szobor... És ezen a helyen, hol a legduhajabb közönség jár, hamarosan tönkremegy ez a szobor. Ha pedig ez a cél, akkor legjobb azt most levenni a talapzatról és behelyezni ajándékképpen a városi múzeumba. Hadd hirdesse ott a szobor-bizottság műértő-kritikáját időtlen-időkig. Hadd mondja el panaszát az oda járó idegeneknek, hogy engem egy műértő szobor-bizottság az öntés előtt mesteri műnek mondott, később azonban megváltoztatta nézetét és feltárta minden fogyatkozásomat...

Elöttem van a Szabadság-szobor bizottság akkori jelentése. Ebből ugyan nem olvashat ki senki gáncsot, sőt a dicsőtés tömjénfüstje árad ki abból felém évek múlva is.

Maradjon tehát mostani helyén a Szabadság szobor, ha akkor jó volt, az eső és napfény nem tette rosszabbá... Most pedig nézzük egyenkint a Bocskay-szobor elhelyezésére vonatkozó indítványokat.

Oldh Károly a Bocskay szobrát a Petőfi-téren véli elhelyezhetőnek, mely esetben a Petőfi-tér újra keresztelhetnének és a másodszeri keresztvízben *Bocskay-tér* nevet kapna.

Aczél Géza szerint a szobor a tágas *Petőfi-téren* nem érvényesülhet és a mellett érvel, hogy a *Bocskay-szobrot* állítsák a *Szabadság-szobor* helyére és *ezt vigyék* a *Petőfi-térre*. Ebbe az indítványba legalább logika van, mert *Petőfi* oly összefüggésben van a szabadság eszméjével, hogy a tér anabaptizálása feleslegessé válik.

Komlóssy Arthur és *Zádor Lajos* a *Bocskay-szobrot* a Kossuth-utczai templom előtt óhajtanák felállítani.

Degenfeld József gróf felveti azt az eszmét, nem jó volna-e a Bocskay szobrát a kollegium tágas udvarában elhelyezni.

Tüdös János dr. a nagytemplom és kollegium közt, vagy a Petőfi-térre ajánlja a szobor elhelyezésére.

Kiss Albert a Szabadság-szobor helyét tartja alkalmasnak.

A bizottság végül abban állapodott meg, hogy a Szabadság-szobrot eltemeti az Árpád-térre és helyén a Bocskay szobrot állítja fel.

Az összes nézetek és indítványok közt leghelyesebb az mely a Bocskay-szobrot a Kossuth-utcai templom elé tervezi. Aki ismeri a Bocskay-szobor méreteit és hozzá, illetve alá képzeli a talapzatot, nem állíthatja komolyan, hogy a Kossuth-utcai templom előtt levő két út közötti eltérő térségben nincs hely a szobor részére. Abból a kis parkból, melynek közepén állana a Bocskay-szobor, vígan és akadálytalanul közlekedhetnének a kocsi és szekerek, mert hiszen azon a térén most sem járnak — jörmán még a gyalogosok sem. A Bocskay-szobor igen szépen emelné a templom előtt levő tért, mely most kopárságával nem a legkellősebb benyomást teszi az emberre.

A Bocskay-szobor helyének a Petőfi-tér nem alkalmas, hanem ha már Petőfi-tér, gondoskodni lehet idővel arról, hogy a szépen fejlődő park közepére a szabadságharc lánglelkű dalosának és hőségének legalább egy mellszobra állíttassék fel.

A kollegium udvarára a szobor nem való, mert el volna rejtve, valamint nem volna célszerű annak elhelyezése a nagytemplom és kollegium között sem, mert eddig is elég hiba volt halomra rakni a különböző szobrokat és emlékeket, mert elvégre is az Emlékkert sem nem temető, sem nem Pantheon.

A Bocskay-szobor bizottság tehát éppen nem találta fején a szegyet, mikor a Szabadság-szobrot a disztelen Csicsogóra akarja kiinni és ennek helyére tenni a Bocskay szobrot. Se történeti, se célszerűségi, de még kritikai nézőpontok sem védelmezik ezen határozatot, míg ellenben a szobornak a Kossuth-utcai templom előtt való elhelyezése a legszerencsésebb gondolat. Igaz, hogy ez esetben is újra kell keresztelni a tért, ez azonban kevesebb baj, mint a szobor elhelyezés helyes volta. Különben is sok hiba történt az új utca elnevezéseknél, mert alig hiszem, hogy rá ne jött volna arra mindenki, hogy a nagy *Révész* neve külön utczát is diszítethetne, mint a Karcukózt, a tudós *Gönczy* emléke se nagyon büszkélkedhetik a róla elnevezett sikátorral. Elfogulatlanul hozom fel ezeket, mert magamnak is része van abban a nagy tévedésben, mely városunk jeleseinek nevét ilyen hatodrangu utczáknak adta.

Ami pedig a Bocskay-szobor elhelyezését illeti, jó lesz még egyszer fontolóra venni a kérdést, nehogy később egy másik generáció, vagy esetleg még a miénk gondoljon egyet és másikat év múlva a Bocskay szobrát kivágja a Bocskay-kertbe, a Szabadság-szobrot a külső vásártérre és a haladóklo kőoroszlánt talán a Bundi-utczára.

Ellenzéki.

A Boda-ügy.

Sok szó esett mostanában a Boda-ügyről. Nem is szólnok tehát erről érdemileg, hanem közöljük *Kovács József* polgármesternek következő nyilatkozatát:

„Boda Dezső debreczeni hivatását kezdettől fogva tévesen tárgyalták a lapok. — De bár sokszor érintette az a tár-

gyalás az én eljárásomat is, folyton tartózkodtam beleszólani ama tárgyalásba, mert nem akartam feltalokolni a Boda D. védőjének és mert a magam eljárásának helyességéről illetékes férfiak nyilatkozata alapján is feltétlenül meggyőződve, — nyugodt voltam.

Andrássy Gyula gróf ur nyilatkozatával — amely szerint megállapította, hogy Boda nem politikai missiót vállalt s végzett Debreczenben, hanem kinyomoztatni volt hivatva a Kovács Gusztáv elpáholtatásának tetteseit, — befejezettek lehetne tekinteni az ügyet, mert abból minden higgadt gondolkodásu ember következtetést vonhat az általam aláírott átiratra nézve is. De mert a városi tanács a különösen én provokálva vagyok a nyilatkozattétellel — s ez a provokáció egyik helyi lapban egy higgadt s tárgyilagos közleményben olyan hangou történik, mely igényt tarthat komoly méltánylásra, gr. Andrássy belügy-miniszter ur ó méltóságának hálás elismeréssel fogadott fentebbi kijelentését szabad legyen az álabbiakkal pótolnom, a Boda-ügyet a maga világosságában feltárnom.

Hogyan jutott Boda Dezső Debreczenbe? Mit tett itt ő olyant, amit tudunk avagy tudni vélünk?

Kovács Gusztávnak — az alkotmányellenes kormány által ide főispánnak kinevezett pénzügyi hivatalnoknak január 2-án a vasuti pályaházban s aztán az utczán való megveretése miatt jött ide.

Ha helyesen distingváluk, nem is ezt a szót kell használnom, hogy „jött”, hanem azt, hogy „küldetett”. Mert figyelembe kell vennünk, hogy ő államrendőrségi tisztviselő volt s oda kellett mennie, ahova küldették. Kérdés csak az lehet előtte, vajjon hivatalos kötelességeihez tartozott éppen itt Debreczenben egy oly nagynek vélt bűntényt vagy esetet kinyomoztatni. De amikor ez a debreczeni eset olyannak volt innen feltehetőnvalva, hogy ezt ott a foradlom kitörésének hitték, — talán akkor egy rendőrtiszt nem is tehethe fel magáról azt a kérdést.

Hanem mi, egy mint akkor, egy most is feltehetjük azt a kérdést, vajjon szükség volt-e fővárosi államrendőrségre pláne az én hivatalos sürgönyöm után, melyben az incidens elmúltával a város népét nyugodtnak jelentettem s a sajnálatos cselekmény tettesének kinyomozására vonatkozó intézkedések megtételét is jeleztem? Mert hiszen van nekünk is rendőrségünk, mely hivatva is van, képes is, tartozik is a rendet fenntartani, a rendbontókat kinyomozni, megbüntetni; de ez a kérdés nem Bodához, hanem az akkori kormányhoz volt volna intézhető, Bodát nem terhelheti.

Tehát január 4-én leírkezett Boda s fellépett itt úgy, ahogyan neki meghagyva volt.

De nem mulasztotta el mindenekelőtt nálam jelentkezni s igazolva magát sietve kijelenteni, hogy a város autonómiáját nem fogja sérteni, hanem tisztán a sajnálatos cselekményt fogja kinyomoztatni.

Igy is kifogásoltam kiküldetését, azt is értésére adván, hogy a mi rendőrségünk képes teljesíteni a nyomozást, sőt azt meg is kezdte s arra a tanács is utasította.

Kifogásoltam a ropant karhatalmi erőt is, melyet magával hozott, de mindezekkel szembeállani nem volt erőnk s Boda ur megbízására utalt s átvette a nyomozás vezetését.

Ha immár kérdésessé tettetted, — ám szakértők állapítják meg, — vajjon tapintatosan vezette-e azt, — de azt el kell mondanom, hogy midőn a letartóztatások eshetőleg káros következményeire utalva, kértem és intettem,

hogy kétségelt utasítsa öntösságra — oda nyilatkoztam, hogy azok kellek nek és bizonyíték nélkül nem tartozhatnak le senki sem. Hogy kétségem s a mi rendőri községünk utolsó tervedeseköt követek vagy s követhetnek el, azt akkor megállapítani nem lehetett.

De aat már január 14-én megállapította Boda Dező a ezt többek jelenlétében a táblaelnöki titkari szobában hozta tudomásomra, hogy itt nincs forradalom, továbbá, hogy arról sem lehet szó, mintha Kovács Gusztáv elpholnán a maga terveivel eszelékény volt s hogy azt a városi tanács, vagy az úri vagy a polgári osztály, avagy valamely párt készítette elő s hogy abban ezek vettek részt; — de azt az is megállapította, hogy az csak apródonként veszerződött, után párnaa fűre szaporított csoport az akkori alkotmányos küzdelemnek hatása alatt fellegatva s a Kovács Gusztáv jedsége által felhatalozva kérvényezte el.

Ha azt nem Boda Dező a sem az ő általa vezetett nyomozás állapította volna meg, hanem a mi rendőrségünk, akkor nem hitte volna el senki, hanem ráuk fogta volna, hogy elhiszék az dolgot a városunk közönségének n nyakában maradt volna az t gyűléskodás, melyet az eset után nyakunkba zudítottak.

Nem lehet tehát tagadni, hogy Boda, illetve az általa vezetett nyomozás végeredményében, erkölcsi hasznunkra volt.

Es azt sem lehet tagadni, hogy a mi rendőrségünkbe n új életet, legyeimet honosított meg s hogy nagyon praktikus tanácsokat adott ennek a rendőrségnek fejlesztésére, and bizony nem lesz káros.

Most áttérek az ugynevezett levélre.

Kedvetben egy bizalmas magánlevélről, illetve egy új levélről volt szó, mely Andrássy gróf urhoz íratott tamen. De hásony ur is ilyen levélről beszélt nekem, amikor én kérdeztem, hogy vajon neza azaz íratott van-e szó, melyet Boda átiratára Bodához én írtam. A hírlapi vonatkozó közleményekre tehát nem reagáltam, mert sem magán bizalmas levelek, sem hivatalos átiratot Andrássy gróf urhoz nem írtam, sem alá nem írtam, Boda ur működéséről való vélekedésemel pedig soha senki előtt nem kifejttem.

A most gróf Andrássy ur által felolvasott leveleknek átirat pedig hivatalos átirat, mivel aláírva s annak hivatalos kiadmányát én írtam alá.

Abban az átiratban vagy levélben azért nyilvanítottunk elismerést Bodának, mert megtartotta ígéretét, városi önkormányzati igazgatást nem szorított, köszönetet pedig azért nyilvanítottunk, mert — a költők szerint — az általa vezetett nyomozás mosta le rodnik. Kovács Gusztáv elpholnának miatt ránk azidőtűt bűsalkodásokat létek amaz átiratban határozottan így vannak kifejezve s ezek miatt kárhözvitást nem érdemel sem én, sem a tanács. Az is megkétszerezte van amaz átiratban, hogy rendőrségünkre vonatkozólag utmutatást kaptunk Boda úrtól közbetevőleg mondva azt azon a vacsorán loptunk, mely éppen a végzet s tárgyalás folytatásán legett meg összehíva. Mondhatom azért sem érdemlek fellengereztet. En — avagy tanácsársaim a magunk részére nem kértünk, nem kaptunk Boda úrtól semmiféle kedvezményt s általában semmit nem is vártunk.

Es a tiszta tényekről.

S most kérem, tárgyalja le napdonki, legyen bár Debreczen az avagy nem debreczen ember, hogy mi mince itt helyesen téve.

Állapítsa meg, mi következzett volna abból, ha Boda Dező urnak ama számos esemény tetőssé kinyomoztatás tekintetében ellentálatotnak volna? — Avagy mondja meg, hol vertette Boda a mi városi önkormányzatunkat, avagy hol akadályozott munkát alkotmányos küzdelemünkben?

Ne dicsőökjenek azok, akik túrávólom is túl állanak, hogy a tüz öket nem érte meg; — de ne is vádolták azokat, akik a tűzben, vagy mellette a tűz mellett állottunk meg pedig „passiv résztvevőként”; — azaz, hogy megpecsélődtek, ne vádolják legelőbb addig, míg naposon meg nem győződtek arról, hogy többé vagy kevésbé megpecsélődtek.

Nekem nem lehetett meggondolatlanul s nem lehetett a népszerűséget vadizaru írni el, hanem esküszarintti kötsésségem folytán is az egész város érdekeit szolgálónak. Ehhez képest nem lehetett a Boda misztionát márnak minősítetno, mint aminek a miniszteri leiratban írva Boda által ölésszóval mondva lett a Kovács Gusztáv-féle eset kinyomoztatásra irányított rendőri intézkedésnek. A valóban az volt. Többet mondanom felesleges.

Debreczen, 1906 július 16.

Kovács József,
polgármester

A vetések állása és a mezőgazdaság állapota 1906. évi július hó 15-én.

Július hó első felében előbb meleg, sőt forró, azt követőleg változó, jobbra esős, itt-ott jégesős és ködös időjárás uralkodott. Helyenkint oly hó volt a csapadék, hogy a normális állapot is felhaladta.

A jégesős már inkább a képes növényekben okozott kárt, amennyiben az aratás, mely elég jókor kezdődött, de többé már kénytelen volt, és ország egész részében már befejeztetett. A csapást másholathoz sok helyen homályosítta, de azért még mindig fenntartással közelíthetők a becslési adatok, amelyeknek ugyanis alig egy kis töredéke képezi a probacsiépesi eredményeket. Ezen adatok igazságtalanságnak az eddig közzétett becslési eredményeket, melyek az itóbbi időben a bura, különösen pedig az árpa a sok esőtől minőség tekintetében meglegelőssé akart, sőt néhol nagyon is sokat szenvedett.

A rózsák és úszóg elág kárt okozott és néhol még hó lites okozta panasz is van. Az apró szomszár gabona nem tartozik a ritkaságok közé. Mindazonáltal a kenyérbizonyok terméshozama nagy átlagban a várakozásnak megfelelő és különösen a búza kivál a rozs és zabtermények igének közep és részben jó közep termés. A zab aratását is megkezdték s az szép fehér színt és nagy menny. A minőség tehát jónak ígérkezik. Ugyanezt mondható a rózsára is, amelyben azonban az idén néhol sok az anyarós.

A kapásnövények fejlődése jó. A tengeri és búrgonyva kivételektől eltekintve, jó termés iger. Szépen nő a cukor- és takarmányrépa is és leveleikkel teljesen beborítják a földet. A dohány szintén reménytel bőséggel. Kerti növények, hűvelvények, kender, len jó bőséggel bírtak. Takarmány van bőségesen. Szőlő és gyümölcsök közepes termés iger.

A gazdasági tudósítókól beérkezett jelentések szerinti várható termés:

búza	6,031,546 holdnyi területen átlagos termés mm. 7-71
rozs	1,979,351 „ „ „ „ „ 6-84
árpa	1,817,328 „ „ „ „ „ 7-03
zab	1,787,809 „ „ „ „ „ 6-09

Remélhető összes termés pedig:

buzában	46 48 millió mm.
rozsban	13 16 "
árpában	13 36 "
zabban	11 79 "

Az öntözés kérdése.

Irtó: Forster Géza, az OMGE. igazgatója.

Alföldi községeink legnagyobb része kisebb-nagyobb mérvben meg van róva ármentesítési költségekkel. De amint Hódmezővásárhely monographiájából látjuk, jöhet oly szerencsés körülmények közé is egy határ, hogy nemcsak a Tisza kártételei ellen kellett védekeznie, de kellett védekeznie a belvizek ellen, sőt ezen hátárban még az u. n. vadvizek ellen is. Tehát háromféle áldás sújtja ezen község határát és oly elviselhetetlen költségekkel rója meg, amelyek képesek maguk arra, hogy egy ily határ gazdaközönységét az adósságok orványába sodorják. A sok ármentesítés és belviz levezetés oda vitte már az Alföldet, hogy lassan egy sivataggá fog változni. Mindenki előtt ismert az, hogy az alföldi talajok nagyrésze szik tartalmu, és ezen sziktartalom nemhogy kevesbednék az alföldi térségeken, hanem folyton növekedik. Ezt semmi másnak nem lehet tulajdonítani, mint a tulságba vitt vízszabályozásoknak és belviz levezetéseknek. Az igaz, hogy ma a Nagy Magyar Alföld legnagyobb része árvizektől nem szenved, rövidítve lettek a folyók medrei, ez által nagyobb lett a meder esése, gyorsabb a víz lefolyása, vagyis a szorosabban vett ármentesítés egyelőre be van fejezve, ha csak a meder eliszapolások újból gátfelemeléseket nem fognak követelni. Ámde a folyóknak határok közé való szorításával nemcsak árvizmentesítették a területeket, de elvették a lehetőségét annak, hogy a szik mindjohabban ne terjedjen; mert a multban, midőn a Tisza árja minduntalan elöntötte a Nagy Magyar Alföldet, de egyuttal a felesleges szikból is az árviz sokat kimosott. A kik ismerősek az alföldi viszonyokkal, azok azt állítják, hogy mióta az árvizmentesítés megtörtént, az alföldi szikes foltok és szikes területek folyton nagyobbodnak és mindinkább intenzívebb sziktartalommal bírnak. Tehát ez által nemcsak termőképessége csökken, de művelhetősége is mindig rövid időszakhoz van kötve, mert hiszen az tudvalevő, hogy a szikes talaj sem nedves időben, sem igen száraz időben nem művelhető. Tehát a folyók szabályozásával az alföldi talaj egy jötevőjét veszette el, mert a Tisza árja nem járhatván, mindjohabban kivirágzik rajta a szik és minkevesébbé művelhetővé válik.

De az alföldi gazdák nem elégedtek meg azzal, hogy a folyók szabályozásával a buzatermelő területek meghatványozódtak, hanem még azon területeket is eke alá akarták fogni, amelyeket a belvizek elfoglalva tartottak. Nosza tehát a belvizeket levezették óriási költséggel és ezzel még jobban hozzájárultak a Nagy Magyar Alföld kiszáritásához. De még ezen felül különleges társulatok is alakultak, amelyek a legmélyebben fekvő helyekről is az u. n. vadvizeket eltávolítani vállalkoztak, hogy így az egész nagy magyar alföldi síkságot a buzatermelés alá alkalmassá tegyék. El is érték azt, hogy az egész Nagy Magyar Alföld ma szántóföld gyanánt használható, csak hogy most már sajnos tapasztalják, hogy kapzsiságuk a tulságba ment, és a híres alföldi Kánaánt félteni lehet attól, hogy szárazabb évek bekövetkeztével valóságos sziklakeménysgévé változik a talaj, amelyvel sem az igás erő, sem a gőzérő birni nem fog.

Miután az Alföld nagyon kis részén vannak fás területek, a légkörbeli csapadékok is nagyon csekélyek, s ezek sem járulhatnak hozzá ahhoz, hogy az alföldi síkságon végigszáraduló szárító szelek hatását mérsékeljék. Szomorú példáját nyújtja az 1904. és 1905. évi szárazság annak, hogy a nem kellő előrelátással végzett vízszabályozások és vízlevezetések hová juttatták az Alföldet. Ezen két évben az Alföld legnagyobb részén sem szemes gabona, sem takarmány nem termett. Ezen esetben már a mélyművelés sem segít a dolgon, mert volt rá egy ekletáns példa, hogy az újradí uradalom, ahol a gőzeke művelés általánosítva van, miután az 1904. és 1905. évben abszolút csapadékhoz nem jutott a terület, még az 1904. évben a gőzeke művelés folytán szűkebb termést hozott gazdájának, de az 1905. évben mivel az előtte való tőle teljes csapadékhiányt hozott ezen uradalomra, dacára a gőzeke művelésnek, még a vetőmagot is alig hozta meg ezen uradalomnak. Tehát tévedésben vannak, akik azt hiszik, hogy a gőzekeművelés által, ha a szokásos magyarországi száraz időszakok beállanak, az Alföldön a termést a gőzeke művelés által biztosítani lehet. A gőzekeművelés által az örvökben leelő csapadék-mennyiséget jobban lehet raktározni a talajban, de ha csapadék nem esik, a talajba a gőzekevel nedvességet nem vihetünk.

Eljutott tehát az Alföld oda, hogy megmenekült az árvizektől, de most annál inkább fogja sújtani a szárazság. Nálunk Magyarországon váltakozni szoktak a nedves évek a száraz évekkel bizonyos periódusokban.

Sokszor a száraz évek kiterjednek 7-9 évre is. Vegyük már most fel azt az esetet, hogy ily száraz periódusok fognak bekövetkezni, akkor az alföldi gazdák alatt nemcsak fog nekeményedni a talaj, de teljesen meg is fog inogni, mert az adót és az árvizmentesítési, belvizlevezetési költségeket fizetnie kell, amelyek pedig holdanként óriási összegekre rugnak. Tehát nyilvánvaló az, hogy az alföldi gazdák lába alól a föld ki fog szaladni.

Önként felmerül már most az a kérdés, hogy ha hiába történt, miként lehetne az helyrehozni.

Azt a gazdaközöniséget, amely az árvizmentesítési költségeket viseli és jövőben is viselni kénytelen, amely 100 milliókat dobott ki azért, hogy a vízjárásától meg szabaduljon, továbbra tehelni azzal, hogy öntözésközlésre rendezkedjék be, majdnem lehetetlen. Az alföldi gazdák hátára már anny teher van rakva, hogy arra újabb terheket rakni nem lehet; már pedig ha öntözésről beszélünk, itt ismét 100 és 100 milliók lesznek szükségesegek, hogy az Alföld a szükséges öntözővízzel ellátható legyen. Ez most már egyszerűen ki sem vihető. Folyóink medre meg lett rövidítve az átvágások által, azoknak lefolyása erősen emelkedett, ugy, hogy a legnagyobb árvizek is most már a legrosszabb időszakok alatt lefolyást találnak ugy a Duna, mint a Tisza medrében. Ezen árvises időszakok alatt nincs elég ideje a hajósóvség törvényénél fogva hogy a messzebb területeken is a töltés között rohanó árból az alföldi talajok némi nedvességet magukba szívhathának. Tehát csakis direkt rávezetett vízzel lehetne az alföldi talajoknak vízhiányát helyreépíteni.

Szóban volt az Alföldnek hajózható csatornákkal ellátása és készültek terve a arra nézve, hogy ezen hajózható csatornákból történjen az Alföld egy részének öntözése. A másik rész a technikusok köréből az állította, hogy a hajózási csatornákból az Alföldet öntözni nem lehet, hanem ehhez külön berendezett csatorna hálózatot kell készíteni és ezen öntözési csatornahálózatból adni az egyes

gazdáknak a szükséges vízmennyiséget. Igen, de ezen kérdésnél felmerül már most az, hogy honnét vegyük azt a vizet, amely a nyári öntözésre szükséges. A folyók medrében a nyári időszakban többnyire oly alacsonyán áll a víz, hogy azt csak mesterségesen vízemelő gépekkel lehetne az alföldi öntözésre felhasználni. Ez pedig még a technika mai előrehaladottsága mellett is ugyis szólván kivihetetlen. A másik mód volna, amint azt a legutóbbi időben felvetették, Magyarország felső vidékein a folyamok mentén zárogátakat építeni, egyes völgyeket elzárni és azokban a felesleges vízmennyiséget felgöngyöltetni, hogy ezen tartányokból nyáron át lehessen az Alföld öntözésére a szükséges vizet venni. Egy másik mód lehetne nézetem szerint azon eljárás, hogy a tavaszi árvíz alkalmából a megdagadt folyamok medréből egy bizonyos vízmennyiséget az alföldi mélyebb fekvésű természetes ciszterternákba beleereszteni és ott a nyári raktározni, midőn az öntözési időszakra bekövetkezik, — és ezen raktározott vízből emelőgépek segítségével bizonyos kisebb területeket megöntözi.

A megöntözés folytán a ciszterternék feneké kiszáradván, azok kivül alkalmasak volnának takarmánytermelésre s a legszárabb években is az ily módon mesterségesen előntött mélyebb részek biztos takarmánytermő területet adnának. — Ugyanezt lehetne tenni csapadékdús években, t. i. az őszi és téli nedvességet a mélyedésekben felraktározni és azt a tavaszi vagy nyári szárazság alkalmával onnét felhasználni. Az ilyen mesterségesen előntött területek legnagyobb szárazságban is biztos takarmánytermő területekké válhának, ami éppen nagyon fontos az Alföldre nézve, miután mindenféle takarmány-növény több nedvességet kíván, mint a kalászosok.

A völgy zárogátak alkalmazása hosszú évekre terjedő befektetéseket kíván és nagyon sok milliót, de én azt hiszem, hogy bármily nagy áldozatnak is látszik ez, az Alföld érdekében ezt meg kell majd csinálnati. Hovatovább mindjobban ki fog tűnni az, hogy az Alföld tulságosan ki van szárita, meg kell tehát találni a módját, hogy raktározott vízzel az majdan öntözhető legyen. Hogy ezen költségek miképp fedeztessenek, az még ma meg sem mondható. Előbb azt kellene tudni, mibe kerülne ily völgyzáró gátak létesítése, mibe kerülne egy önálló csatorna hálózatnak létrehozása és csak akkor, ha ez ismert, lehetne számítást tenni, vajjon az alföldi öntözhető területek meg bírnák-e ama költségeket, amelyekbe ezek kerülni fognának.

A tavaszi árvizek felhasználása már kevesebb költséggel jár, azonban ez is bizonyos berendezéseket kívánna, de ez aránytalanul csekélyebb, mint az első megoldási módozat.

Hátra volna még az ártézi kutakból öntözés. Ánde tekintve azt, hogy az általános tapasztalatok szerint most, midőn már az Alföldön oly nagyszámu ártézi kutak létesültek, az ártézi kutak vizet mindinkább csökken, a föld mélyében fekvő víz felhasználására költséges berendezéseket eszközölni — ugy hiszem — nem volt célszerű. Egyes esetekben részint a ma már meglévő kutak vizét felhasználni, esetleg új kutak vízből zöldségtermelő kerteket ellátni, erről lehetne még szó, de nagyon erre alapítani az Alföld öntözését, azt hiszem, bátran kimondhatom: ki nem vihető kérdés.

Mezőgazdasági bajok.

Irtá: Paur Ödön.

Ki tagadhatná, hogy a magyar mezőgazdaság bajokkal küzd, ki vitatná az ellenkezőjét annak, amit a naponta érkező tudósítások közölnek, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó munkásnép nincs megelégedve a sorsával s hogy immár a munkás és a munkaadó egymásközötti meghasonlása határról-határra terjed.

A mélyen fekvő bajok egyik jelensége csak az a kép, amely most a figyelők szemei elé tárul s amely csak ujból megerősíti a gondolkodó embert abban, hogy a fenyegető aratósztrájkok és mezőgazdasági munkásmozgalmak nemcsak nagy lelki átalakulások szimptomái, de egyuttal kelvénys kinövészei annak az általános válságnak is, amely előtt a magyar mezőgazdaság áll.

Örvendés jelentéget csak egyetlenegy találunk az egész dologban. És pedig azt, hogy végre a magyar sajtó is részletesebben foglalkozik a mezőgazdaság súlyos bajaival, s feltétlen szakemberek a mezőgazdaság bajait is részletesen boncolgatják és végre e boncolgatások során összehordják azokat a tényeket, melyekre építve, ma még gyökeresen orvosolhatók a magyar mezőgazdaság súlyos sebei.

A felpanaszolt bajok okának és eredetének kutatása körül legtöbb tanulmányozó, vagy a munkásban, vagy a munkaadóban, vagy valamely törvény hiányosságában keresi a kuforrást, holott a maolnap kialakuló lényeg szerint a bajok kuforrása legkevésbé személyekben, még csak intézményekben is hiába keresendők. Mélyebb helyen van a gyökér, a lelkeket átalakító korszelemben, a termelési és értékesítési viszonyok teljes átalakulásában, mely átalakulás folytán a mai kor embere életviszonyaihoz nem simulnak és nem is simulhatnak a régebbi kor intézményei s ez intézmények esetleg törvényeknek nevezett szabályai.

A magyar mezőgazdaság ügye is, mint a természetes kifejlődött gyermek, kinőtte az 1876. XIII. t. c.-z., sőt már az 1898. évi II. t. c.-z. és egyéb korábban rászabott §-ban megalkotott védelmére hivatott öltönydarabjait. Reformra szorul és új intézményeket sürget, olyan szabályokkal, melyek jogot adnak és nyújtanak, s amelyek már magasan felette állnak a nádpálczára és a deres uralmának.

Ma már munkaadó és munkás és nem cseléld közötti jogviszony szabályozását sürgeti a kornak szelleme, s meddő munkát végezne a törvényhozás is, ha nem venné figyelembe e téren is a nagy lelki átalakulásokat s csak a régebben bevált, de már hasznavehetetlen intézmények toldás-foldásával óhajtana feladatának megfelelni.

A mezőgazdaság bajainak orvoslását egyoldalulag, valamelyes hatósági intézkedéssel keresztülvinni ma már nem lehet. Ehhez az egész gazdasáradalomnak közreműködése és mondjuk csak ki nyiltan: áldozatkészsége is szükséges. Egyöntetű működésre, egyöntetű cselekvésre szervezni kell a magyar gazdaközönseget, szervezni kell pedig a kötelező társulás révén, törvényhozással, mert csak tömörítve fogja kibírni azt a vihart, mely a példásan szervezködő ellenség tömör hadsora révén fenyegeti.

Előtünk a fenyegető példa. Mily erő lakik a szervezködő kisebbségben, sajnos, a magyar gazdák csak most látják be, s csak most ismerik be sokan azt a mulasztást, melyet eddig a társadalmi érten szervezett érdekképviseleteikkel szemben elkövettek. Érdekes példája ennek az egyes 40 — 50 éve működő vármegyei gazdasági egyesületek legtöbbje, melynek területén 10 — 20 ezer gazda él, mégis a saját érdekképviseletére hivatott vármegyei intézményét

alig 3—4 száz, az is csak felületesen — támogatta és támogatja. Miért? — Mert az nem volt kötelező!

De hát ez a kis „nemtörődőmség“ a magyar gazdák-nak olyan sajátossága, melylyel az érdekképviselést szervezésére hivatott magyar törvényhozásnak is számolnia kell akkor, midőn a magyar mezőgazdaság érdekében alkotni óhajt. Alkotni és reformokat életbeléptetni pedig égetően szükséges, mert immár leplezhetetlenek a mezőgazdaság sokféle bajai.

Mielőbb keresztülvinni és életbeléptetni a mezőgazdasági érdekképviselésekről (mezőgazdasági kamarákról) szóló törvényt akként, hogy ezek mint vármegyei szervek külső közegekkel, a körjegyzőségeként alakítandó gazdastűletekkel, s ezeknek mindenütt egy gazdaságilag képzett, s arravaló közegével (mintául vehetjük az ipartestületi jegyzőket) a legkövetlenebb kapcsolat szervezetessék az államgépezet és a nép, másrészt a munkás és a munkaadó között, hogy a szociális erupciók helyes mederben tartva, sőt helyesen irányítva és felhasználva a magyar nemzetgazdaságnak nemcsak kárára nem, sőt hasznára legyenek.

Az okos és esztudatos szervezkedés, mely pedig a múltja tapasztalatain okulva, csak a kötelező társulás mólja lehetősége és a szervezkedett gazdaközönségnek folyton a kor szellemével haladó intézkedéseinek figyelembe vétele, a munkásság jogos érdekeinek istápolása, érdekösszetkötözések esetén békés és emberies kibontakozásokra való módnnyújtás, ezek esetén szükségtelemné válik azután a csendő- és katonaszurony, mely a mai korban ugy sem lehet a magyar mezőgazdaság bajainak orvoslása.

Reformokkal békét teremteni a magyar mezőgazdaság belső fejlődhetése tekintetében, helyreállítani a munkaadó és munkás közötti jóviszonyt, ez legyen az alaptétel, melylyel kapcsolatban beszéljünk a termelés és értékesítés körüli állapotok fejlesztéséről s csak későbbben a nagy politikának a magyar mezőgazdasággal szorosán összefüggő alakulatairól.

Debreczen sz. kir. város muzeumából.

A debreczeni Timár-társulat elnöke *Sarkadi Ferencz* ur által megörzész végett, letétül a városi muzeumban helyezte el az 1872-ben felosztott debreczeni régi Timár-czéh összes kiváltság leveleit, czéhszabályait, jegyzőkönyveit s minden értékesebb öreg irásait. Muzeumnak ezáltal művelődéstörténi és nyelvtörténi szempontból becses kéziratokkal gyarapodott. Legrégibb oklevél 1486-ból való. A czéh rendtartásait tartalmazza, amelyeket Szabó Bertalan akkori főbíró adott ki latin nyelven, pergamenre írva Káposztás Mihály és Góbel György czéhmesterek kérésére. Latinul írták Szabó Miklós főbíróóságában 1580-ban kelt czéhszabályokat is; ellenben magyar nyelvű Nagy Gál István főbíró és 12 esküdt bíró társa által megerősített 1599. évi rendtartás; valamint a timár legények 1621. évi szabályzata. Diszes kiállításával ragadja meg figyelmünket Ferencz császár és király 1830-iki kiváltságlevelé. Sokra becsüljük Debreczen földes urának Enyingi Török Jánosnak részint magyar, részint latin nyelvű kiváltság leveleit 1555. és 1560. évekből; nemkülönben öcsésének Ferencznek 1562-beli levelét. Az 1555-iki pecsétos eredeti levél bizonyítja, milyen régi a debreczeni timárok czéhe, amikor azt mondja benne Török János, hogy: „a debreczeni varga mesterek hozának mi előnkbe egy régi levelt, ki az ő mesterségükről volna, kit régen a városnak adtak volna a fű királyok, kinek immár volna két száz eszendejénél több.“ Sajátkezűleg

alírt eredeti okmányok vannak Báthory István (1572.) és II. Rákóczi György (1641.) fejedelmekről.

A historikus, aki majd Debreczen gazdasági, vagy ipari élete történetének megírására vállalkozik, jó hasznát fogja venni az 1618-ban Felhalmi Gergely s Asztalnok Márton czéhmesterek idejében készült s 1622-től fogvást 1872 ig meglehetősen pontossággal vezetett öreg jegyzőkönyvek' melybe a czéh tagjai s reájuk vonatkozó minden tanácsi határozatot bevezették. A letétül kapott gyűjteményhez tartozik egy esztergyályozott levéltartó tok 1701-ből, egy remekelt bilyogzóvas, meg egy társulati pecsételő.

Szokásunk és tisztinköz híven beszámoló a július 1-től július hó 15-ig másoktól érkezett ajándékokról is, amelyek újból örvendetesen tanuskodnak a község erkölcsiössének és helyes érzékének öbrenletéről.

Muzeumi tárgyakat az utolsó két hét alatt a következő urnóktól, uraktól, polgárszasszonyoktól és polgároktól kapunk:

I. *Könyveket és nyomtatványokat: Beke Gáborné* három drb. könyvet. *Csicsó Lajos*, Miscellanea Curiosa cz. orvosi könyvet, rézmetszetekkel 1706-ból. *Özv. Csóka Imréné* 4 drb. részben debreczeni eredetű régi könyvet *Kovács Eszter* közvetítésével. *Özv. Kovács Lászlóné Vay László*. A német hívség, Magyar hívség cz. vaskos tört. könyvét 1806-ból. *Löffkovicz Arthur* 1 drb. könyvet. *Mózes István* kafés m. három drb. régi könyvet (kettő debreczeni nyomtatvány). *Palatki Györgyné* (előbb Pataki Mihályné) Szikszai Juliánna néhai leánya Juliánna által gyöngyökkel himzett két drb. díszkötésű imakönyvet, amelyek Erzsébet királynő részére voltak ajándékol száma. Ezen kívül egy 1831. évi Debreczeni Kalandriomot. *Sipos Béla* szerkesztő 2 drb. kisebb nyomtatványt.

II. *Kéziratokat: Deák Ferencz* tanuló Désány és Daróczy családokra vonatkozó írásokat *Kálmánchely Gábor* 2 drb. régi orvosi diplomát. *Kalona Lajos* Bartha Boldisár Historiájának XVIII. századbéli kéziratát. *Sipos Béla* nevezetes orvosi lételetet.

III. *Régisegeket: Csicsó Lajos* 2 kovás pisztolyt s egy öreg mérleget. *Farkas Albert* Zámon lett nagy urna töredékeit. *Kalona Lajos* szabadságharczbeli pisztolyokat egy datab fából vájva, a hozzá való vasszerszámokkal. *Komlóssy Miklós* régi debreczeni álló órát. *Muraközy László* régi vörösréz klichét. *Mózes István* az István malom megégésekor összeolvadt rézdarabot. *Novák Márton* bárgá-réz villát s szarvasagancs szerszámot, utóbbit a podolini várban lették. *Palaky Györgyné* Ferencz császár 1814-beli érdemkeresztjét. *Tarbay József* jól járó fali órát, festett óra vaslappal.

IV. *Különféle korbeli ezüst és rézpénzeket, bankókat: Bogdán Gyula. Csicsó Gyula. Özv. Csóka Imréné, Fraencz Gyula, Kalona Lajos, Löwy Béla, özv. Tóth Ferencz.*

V. *Néprajzi tárgyakat: Dus József* vasfűrőt, ollót, *Fekete Imre* honlógoló vezéreket ábrázoló öreg tájké-pipát. *Kovács István* Kulpa folyóban talált régi vaskést. *Özv. Tóth* Ferencz régi mázas csuprot. *Varga Istvánné* kokuszdió poharat Egyiptomból.

VI. *Természetrjai tárgyakat: Varga Istvánné* preparált kigyóbert a Kaukásusból és megkövesedett csontokPécs vidékéről. — A szives ajándékozókak ez uton is halásan mond köszönetet a Muzeum öre.

Hírek.

— **Garzonszékek a színházban.** Zilahy Gyula szinzigazgató garzonszékek felállítását kérte a városi tanácsól. A tanács érdemleges határozathozatal előtt az ügyt kiadta Aczél Géza főmérnöknek javaslattételre. Nézetünk szerint garzonszékekre nálunk szükség nincs, annyival inkább, mivel számos kifügást lehet felhozni azok felállításá ellen.

— **A debreczen — hajdusámsoni vasut mátnarendőri** bejárása és üzembevétele e hó végén megtörténik. A helyi vasut az új vasut menetrendjét, melyet a kereskedelemügyi miniszer helybeahagyott, bemutatta a tanácsnak, mely

alkalommal egyszersmind jelzi, hogy ezen menetrenddel együtt némi kedvező változtatásokat tett a helyvisuat menetrendjén is. A helyvisuat a Sámszon helyi érdekű vasut megnyitására napjától 15 perczentköt közkedik a dél-élti órában, délután pedig 12 perczentköt.

— **Czégyesítés.** Lőfkovits Arthur órás és ékszer-nyagykereskedő a következőkről értesíti lapunkat: Van szerencsém becses tudomásra hozni, hogy a Blau Lipót Fiai Utóda ékszerüzletet megszerzevén, hogy a n ő közön- ség választék tekintetében évről-évre fokozódó igényeinek a legnagyobb arányokban megfelelhessen, ezen 30 év óta fennálló üzletet a helybeli piaczon 24 éve létező üzletemmel egyesíttetem. Enneköva a Blau Lipót és Fiai Utóda crég é hó végén bovalud Lőfkovits Arthur crég alatt fenn- álló üzletembe, míáltal elérém azt is, hogy a költségek te- tetesen csökkenvén, árúimat az eddiginél is olcsóbban szolgálhatom. — Bizton remélem, hogy mindkét üzletem mélyen tisztelt veói annál szívesebben fogják törzsüzlete- met becses bevásárlásaikkal támogatni, mivel itt a leg- messzebbmenő előzékenységre, szakértő, szolid kiszolgál- latra, óriási választékra és a lehető legutányosabb árakra találnak.

— **Hatályon kívül helyezett megsemmisítések.** A lefolyt nemzeti ellenállás idején több vármegyo alsópánja törvényadta jogánál fogva rendkívüli közgyűlést hívott össze, melyen az illető vármegyék tiltakozásukat fejezték ki a királyi biztosok kinevezése, az országgyűlésnek költség- vetésén kívüli állapotban való feloszlata és a póttartalé- kosok behívása tárgyában. Ezeket a közgyűléseket a volt kormány által kinevezett főispánok és kir. biztosok több helyen tudvalevőleg karhatalommal oszlatták fel és a hozott határozatokat Kristóffy akkori belügyminiszter megsemmisítette. Andrassy Gyula gróf belügyminiszter felül- vizsgálván Szatmár, Csanád, Hont, Árva, Nógrád, Heves, Zemplén és Vaszprém vármegyéknek a tiltakozó közgyű- lésekre vonatkozó jegyzőkönyveit, a megsemmisítő hatá- rozatokat hatályon kívül helyezte és az azokban foglalt köz- gyűlési határozatokat jóváhagyta.

— **A felfüggesztett rendőrtisztviselők fizetése.** Az alkotmányellenes kormány idejében felfüggesztett rendőrt- tisztviselőket visszatartott fizetését a tanács kiutalta, miután a belügyminiszter a közigazgatási bizottság felmentő határozatát helybenhagyta.

— **Borsod vármegye főispánja.** Kubik Béla országgy- gyűlési képviselőt a király legközelebb Borsod vármegye főispánjává nevezi ki.

— **Szabadságolés.** *Bészler Károly* árvászeiki elnök, tanácsnok megkezdte egy hónapra terjedő szabadságát.

— **Lakatos László ügye az ipartestületben.** Lakatos László, az ipartestületi betegséglgyző pénzár számfejőjét, az ipartestületi betegséglgyző pénzár igazgatósága f. hó 17-én tartott ülésében állásától elmozdította.

— **A hajduvármegyei gazdasági egyesület leg- utóbb tartott közgyűlésében a tisztikar újból választotta. Elnök lett: Kovács Gyula, alelnökök: Csapó István és Köm- merling János, titkár: Dávidházy Sándor, pénztárnok: Weszprémy Kálmán aljegyző. A választmányba 20 tagot választottak.**

— **Társas kirándulás.** Az idegen forgalmi és utazási vállalat részvénytársaság az idegen forgalom emelése cél- jából a folyó évben 24 hazai városba rendez társas kirán- dulást. Tájékoztatót a nevezett részvénytársaság igaz- gatósága Budapest, IV. ker., Vigadó-tér 1. szám, ingyen küld.

— **Felbebezés.** *Hajdu vármegye* közgyűlésének összes határozatait meglebbezte *Lengyel Imre* megyei bizottsági tag — A megye kíváncsian néz a felbebezés sorsára elé.

— **A nőpariskola értesítője.** A debreczeni jótékony nőegylet által létesített nőpariskolának az 1905—1906. évről kiadott értesítőjéből örömmel győződtünk meg ezen áldásos intézet fejlődéséről. A növendékek száma 82 volt. Az intézet az év folyamán nagyobb számban vett fel tandj- mentes növendékeket, hogy a szegényebb sorsu szülőnek

lehetővé tegye leányaik kiképzésétését. A tandjmentes növendékek rendelkezése is készítettek munkát és a nagy- közönség egész éven át ellátta rendelkezéssel az intézetet. A tantestület az intézet igazgatónőjének vezetése mellett fí- radhatatlannal és nagy lelkiismeretességgel emelte az inté- zetnek városunk falain kívül is ismert jog hírnevét. A növendé- kéket az elméleti tantárgyakban is szép előmenetelt tettek és csak az a hiba, hogy az intézetbe magukkal igen kevés elemi tudást hoznak. Az intézet értesítőjének ismertetésével kapcsolatban megemlítjük itt, hogy nagyon hasznos volna növendékeinknek hetenként legalább egy órában előadást tartani a magyar irodalomból. Amint halljuk, az intézet felügyelő bizottságában ilyen indítványt be fognak terjesz- teni. Végül megemlítjük, hogy az intézet anyagi erőihez mérten *Kiss Irént* a ruhavarró, *Csobán Ilonát* a fehér- neművárró és *Kiss Karolint* a hímzőosztály legszorgal- masabb és legügyesebb növendékeit gyönyörű és izléses munkáikért pénztalomban tüntette ki és ezenkívül meg- dícsérte: *Nixon Liliát*, *Böszörményi Proskát*, *Lengyel Emiliát*, *Dobos Gizellát*, *Csiky Annát*, *Óry Mariskát*, *Szath- máry Irént*, *Erdődy Erzsikét*, *Neubauer Jolánt*, *Oláh Irént*, *Szabó Irént* és *Hrkyk Emma* növendéket. A Nemes Ká- lámáné, *Beér Etelke* alapítvány kamatait pedig *Munkács Mariska*, a ruhavarró osztály növendékének ítélte a tanári testület.

— **A debreczeni róm. kath. plébánosi állás.** Nap- nap mellett olvasunk hangulatot kelto tudósítást és hirek- tet a debreczeni róm. kath. plébánosi állás betöltéséről. Ezen hírekkel szemben a legilletékebb forrásból jelent- hetjük, hogy a debreczeni plébános személyében eddig megállapodás nem történt. A debreczeni plébános kineve- zése, tekintettel arra, hogy ezen állás egyesítve van a nagy- váradai latin szertartásu káptalan kanonoki stallumával és a javadalmi kispórtostással — a kinevezés az apostoli király főkegyurri joga. A b e *Wolajka Nándor* úr, püspök helyének betöltése igen meglontolandó és az illetékes körök bizonyára gondoskodnak arról, hogy a kiváló főpap örökébe hozzá méltó utód kerüljön.

— **A főispánok és a karhatalom.** Andrassy Gyula gróf belügyminiszter a napokban megsemmisítette *Kris- toffy Józsefnek*, a törvénytelen kormány belügyminiszteré- nek egy teljeseen onkényes és a törvénnyel ellenkező rende- letét, amely tavaly az év vége felé jelent meg és abban állott, hogy a főispánnak megadta a jogot, hogy a karha- talommal, a rendőrséggel és a katonasággal rendelkezék. Andrassy, hogy ezt a lehetetlen állapotot megszüntesse, két rendeletet adott ki. Az egyiket körlevelé alakjában az ország minden csendőparancsnoksága megkapta. Ez a ren- delet egyedül az alsópánt nevezi meg, mint olyan orgánu- mot, amely a karhatalom megkeresésére jogosult. A másik rendeletet a honvédelmi miniszterünk kapta meg. Ez a ren- dalel föl-sorolja azokat a hatóságokat, amelyek a katonai karhatalmat kérhetik s azok között a főispánt nem említi. Ez azért fontos, mert a katonaság új szolgálati utasítását most fogják kiadni s *Kristóffy* rendelete folytán a terve- zetben már meg volt nevezve a főispán is, mint a karha- talommal rendelkező szerv. Andrassy Gyula gróf rendelete folytán a főispánokat törlik a jogosítottak sorából.

— **Iparos tanulók képzettsége.** A Kassai Kereske- delmi és Iparkamara közölésén javaslatot készített az iparos és kereskedelmi tanulók szerződésére vonatkozólag. S azt követeli, hogy tanuló minden olyan tizenkét éves fiu lehessen, aki az elemi iskola négy osztályát jó eredménnyel végezte, fölszabadítani pedig csak akkor lehet, ha a rendes iparos iskolát jó eredménnyel végezte. Ez áll a kereske- delmi tanulóokra is, azzal a különbséggel, hogy a szerző- detéshez négy elemi és két középiskolai osztály elvégzése szükséges.

— **Magyar bánya idegen kézen.** *Jakobs Ottokár*, a kassa-háromi vasmű tulajdonosa kiterjedt vasbányáit eladta egy felső-sziléziai vasműnek.

— **A görög katólikus hívek temploma.** Debre- czen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága a debreczeni gör. kath. magyar egyháznak értékes telket adományozott

templom- és iskolaépítési célra. A templom tervezetét és költségvetését az egyház már beterveztette a városi tanáshoz. Az építkezés százhuszonhét ezer koronába kerül és a templom díszbe lesz nemcsak a Szent-Anna-utcai résznek, de hirdetője emberöltőkön keresztül városunk áldozatkész-ségének, a gör. kath. hívek élő hitbuzgóságának és a hely-beli gör. kath. esperes lelkes apostoli buzgalmának.

— **Árverés a vasutnál.** A vasuti kocsikban és állomás-helyiségekben elhagyott tárgyakat a szegény-alap javára f. hó 23-ikán délután 3 órakor fogják elárvezerni az állomás podgyázelválteli helyiségében.

— **Kereskedelmi és iparkamrai hírek.** A kereskedelmi és iparkamara elnöki tanácsa f. hó 17-ikén tartott ülésében elhatározta, hogy az országos csatorna tervezet dolgában a kassai, miskolci és nagyváradai kamarákkal együttesen nagy értekezletet tart. Szabó Kálmán országgyűlési képviselő elfoglaltsága miatt lemondott a kereskedelmi ülőki tisztségéről, helyébe a kamara Csanak József nyágerkeskedőt hívta be. A budapesti kamara megkeresésére elhatározták, hogy a kereskedelmi szakbíróaság intézményét fenntartják. A kereskedelmi miniszter által a honvédség ládbeli szükségletének kiosztása tárgyában tartandó értekezletre a kamara Szávay Gyula titkár küldte ki.

— **Elveszett kulcs.** Egy nagyobb kulcs elveszett a városházától a Bika szállóig. Jutalomban részesül a megtaláló, ha a reá nézve értéktelen kulcsot a városi nyomdai ügyvezetéséhez beadja.

— **A helyi vasut városház előtti megállója.** A helyi vasut városház előtti megálló helye a park miatt nem alkalmas sem a fel- sem a lezárlására. Miután a park megszükitése sok költségbe kerülne, a városi tanács átírta a helyi vasut igazgatóságához, hogy a megállóit helyezze a Kaszinó elé. Az igazgatóság az átelyezéshez azonban nem járul, mert nézete szerint a kért megálló nem alkalmas a közönség közbiztonsága tekintetétől.

— **A görögkatolikus hívek kérese.** A görögkatolikus hívek templom felépítéséhez 770,000 darab épület és 120,000 drb falburkolati nyers téglát kérnek. Erre vonatkozó kérvényüket a napokban adták be a városi tanáshoz.

— **Furcsa végrendelet.** Egy angol folyóirat érdekes csevegést közöl a furcsa végrendeletekről. Eszerint a leg-hosszabb végrendelet kétségtelenül az volt, amelyben Hulse J. angol lelkész 400 oldalon írta meg végső akaratát. A legrövidebb végrendeletet 1905-ig szintén egy angol készítette és csak a következőt őt szövege állt: "Egész vagyonomat N. asszonynya hagyom". Az idén ezt a "rekordot" egy Thorn nevű brit ember leverte, amennyiben az ő végrendelete csak három szavas volt. Egy nappal halála előtt ugyanis gutatús érvén, ágya mellett egybegyűjtötte hozzátartozóit és egy darab papírra csak annyit írt: "Mind-en az anyámé". A végrendeletet Thorn két fia írta alá. Gyakran előfordul, hogy azért támadnak meg végrendeletet, mert a hagyományozó beszámíthatóságában kételkednek. Így Edinburgban egy törvényészi bíró rokoni azért emelték ővást a végrendelet ellen, mert életében az volt a rögeszméje, hogy mindenkit meg kell bántatni. Nemcsak szolgáira mért gyakran pénzbüntetést, de még macskája sem kerülte ki ezt a sorsot, ha nyávigotott. Természetesen gyakran önmagát is megbüntette és úgy fizette önmagának a bírságot, akár rendszer bíróság ítélte volna el. Beszámíthatatlanságának legerősebb bizonyítékul azt hozták fel, hogy a bíró ruganyos szalagokból mellényt készített, melyet csak akkor vett magára, ha nevetni akart és amelyet éppen ezért "nevetésre szolgáló mellény"-nek nevezett el. — Gyakran fordulnak elő maliciozus végrendeletek is. Így egy előkelő angol ember végrendeletében a következő passzus volt:

"Felössemnek, aki örült butaságom következtében lett némmé és elismerésem méltó kitarással gondoskodott arról, hogy becsületem nevetem sárba

tiporja, öt font sterling évjáradékot hagyományozok, de kikötöm, hogy ez az összeg is farthingokban (az állam legaróbb részéne) fizetessék ki. Megengedem neki ezenkívül, hogy első végrendeletöm, amelyben 130,000 font sterlinget hagyományoztam és amely végrendeletemet ezentlen semminek nyilvánítottam, másolatot készíthessen".

Egy másik végrendeletköz egy farthingot hagyományozott feleségének és elrendelte, hogy ezt az "összeget" is belyegtelen borítékban küldjenek meg neki, esakis azért, hogy megleptezzék. Az a férj is nagyon elkecseregett lehetett, aki azzal a rendelkezéssel hagyott hátra feleségének 3/4, penecet, hogy azon kötelet vásárolva, akazza fel magát.

— **A nagyerdei gyógyfürdő.** Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegviz kúrára messze idegenbe, tengerpart dőlőra, holott a hidegvizgyógyodot épít up használhatnak a Nagyerdőn, hol a vizgyógyómd minden modern eszköze, a fürdőbőlől élismer szak-tudományra, lelkiismeres győgezelele rendelkezésükre áll. A fürdőbőröl Baktányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészéggel tartja fenn a fürdőt, nagy költségel felszerelte az modern higiénia minden eszközével előle olcsó áron karátathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógyezelokra, hörmsérek, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosság enged, hogy azt a legkülönbözöb betegségeknek eredményel alkalmazhatjuk. Általában a vizgyógyómd elő-zelőg, ételőg és erősítőg hat. Az anyagcsere fokozódása, az ideg-rendszerek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésű idezetek elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvizgyógyómd alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyvaryszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatlo erőket feléleltik és a lassan működő szerveket felírítik. Eredményel alkalmazható tehát a vizgyógyómd és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengülésenk. 2. Erősödési és edzési szempontból, a legörszerveknek hurto állapotra való hajlamánál. 3. Taplakozási zavaroknál, u. m. verszegénység, sápkör, kövörség, kövörség, görvörség és csukorvizelelnél. 4. Gyomor-, bél- és máj betegségeknek. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértelődási és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinek, a neurastheniának, emel sokoldalú jelenséggel, a mint: fejfürés, szédülés, fejnyomás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nem szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, göröcs és hűdési állapotoknál. — A nagyerdei hidegvizgyógyómtintez modern és szélszerű berendezés, fekvése és kútnó puha vize fölötté alkalmas tényezők a vizkúrának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőköt, az árak mérsékeltek. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva félárknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5-8 óráig; nőeknek: d. e. 9 óratól d. u. 5 óráig. Kiki közzel, meg elvesztett egészéget a nagyerdei hidegvizgyógyómtintezben

Szerkesztői üzenetek.

— **K** — Lapunkban olvashatja a nyilatkozatot, mely tárgyalogosan foglalkozik a Boda ügyvel. Nekünk nincs sem elvenni, sem hozni tenni valónk e kérdést illetőg. Elfoglultak nem lehetünk és csak az igazságot keressük.

Gazda. Megírtuk már nem egy alkalommal, hogy dobbal nem lehet veret fogni. A Hortobágy kérdése nem olyan ügy, amelyen keresztül lehet gázolni. Ugyan hová jutnánk, ha pusztá önszögeből kerékötök vetnének minden modern eszmére. Mi a népszerűséget és a muló jögeket nem keressük és talán könnyöb volna nekünk azszal az Ön által emlegetett "ár"-ral uszni, de azt nem tesszük, mert sem nem félünk, sem nem reménylünk. Eleiben ezen kérdésben is a helyes közéletün akarunk járni és dolgozni, azaz nem kívánunk rombolni, hanem építeni. A darva kifakadásokra és azon megjegyzésekre, hogy a város a polgárok minden jogát el akarja síkaszteni, nem feleltünk, mert a választ csak hasonló hangon lehetne megadni, chez pedig mi, tollforgató emberek, nem értünk.

Panaszosz. Mi több ízben felszólaltunk ezen panaszok dolgá-ban, de sikertelenül. Meltóztatssék jogos panaszát a rendőrfőkapitány-sághoz írásban beadni, talán lesz eredménye.

VII. o. diák. Hiteles helyről szerzett információk nyomán értesíthetjük, hogy mivel a városi ügynevezett nagyróda hasznos és elég számú munkaezrel rendelkezik, a polgármester ur tanulókat a szünidőbe nem veszel fel díjnos minőségben.

Uri dívat, kalap és fehérenny üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr. Ujtalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérennyeket és kelen-gyeket mérték szerint a legszebb kivitelben készit.